

Koos Swinkels benoemd tot erevoorzitter SKKL

Koos Swinkels uit Venray is benoemd tot erevoorzitter van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg. Dit gebeurde tijdens een bijzondere bijeenkomst van het bestuur van de stichting, bij gelegenheid van het terugtreden van Swinkels als actief voorzitter.

Oud-onderwijzer Swinkels was 10 jaar voorzitter van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg. Maar in totaal zet hij zich al meer dan 30 jaar in voor het behoud en onderhoud van klein religieus erfgoed. Zo is hij onder meer oprichter van de plaatselijke werkgroep kruisen en kapellen in Venray. Ruim 15 jaar geleden trad hij toe tot het bestuur van de Limburgse stichting, waarvan hij de laatste 10 jaar voorzitter was.

Tijdens de bestuursperiode van Swinkels groeide de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg uit tot een koepel voor alle plaatselijke werkgroepen in het bisdom Roermond. Er kwamen vertegenwoordigers voor alle regio's en de contacten tussen de groepen onderling werden verstevigd. Ook werd onder leiding van Swinkels in 2004 het 50-jarig bestaan van de stichting gevierd met de publicatie van een standaardwerk over kruisen en kapellen en een expositie in het Limburgs Museum in Venlo.

Verder stimuleerde Swinkels als voorzitter de verbetering van de communicatie over klein religieus erfgoed via een nieuwsbrief en internet. Het laatste grote project onder zijn leiding was de deelname aan een internationaal project om religieus erfgoed te restaureren.

Als dank voor zijn inzet heeft het bestuur van de stichting Kruisen en Kapellen in Limburg hem benoemd tot erevoorzitter. Swinkels blijft overigens bestuurslid en contactpersoon voor de regio Venray.

Voorzitter Matheu Bemelemans overhandigt de oorkonde aan Koos Swinkels

Stichting Kruisen en
Kapellen in Limburg

Swalmerstraat 100
Postbus 470
6040 AL Roermond

Telefoon
(0475)386 781

E-mail
skkl@bisdom-roermond.nl

Website
www.kruisenenkapellenlimburg.nl

Bank
57.62.20.159
IBAN: NL58 ABNA 05762 20 159
BIC: ABNANL2A

Doel

De stichting, verbonden met het
Bisdom Roermond,
is als overkoepelende organisatie sinds
1954 actief betrokken bij de zorg voor
kruisen en kapellen in Limburg.

Doelstelling is het adviseren
en stimuleren van lokale
groeperingen en particulieren.

De stichting adviseert op het
gebied van restauratie en
onderhoud, alsmede bij het oprichten
van kruisen en kapellen.

Kapellen en Kruisen

is een uitgave van de Stichting
Kruisen en Kapellen in Limburg

Redactie

B.H.H. Brader (hoofredacteur)

Donateurs

minimaal € 25,- per jaar

Abonnementen

€ 12,50 per jaar

ISSN 1875-1644

provincie limburg

**HUIS VOOR
DE KUNSTEN
LIMBURG**

BISDOM ROERMOND

Eikenhouten bankje beschikbaar

De Monumentenwacht Limburg heeft de beschikking gekregen over een
oud eikenhouten bankje met de volgende afmetingen:

Lengte 150 cm - Breedte: 40 cm
Hoogte: 81 cm - Zithoogte: 44 cm.

Het op te knappen bankje

Het bankje, dat opgeknapt dient te worden, zou een plaats in een kapel moe-
ten vinden. Het is natuurlijk niet de bedoeling, dat het bankje in een woning
terecht komt.

Indien u een passende bestemming voor het meubel heeft, kunt u contact
opnemen met de Monumentenwacht Limburg – de heer Peter Nouwen: 06
– 5122 4635.

**De redactie ontvangt vaker artikelen, die door de schrijver fraai
zijn vormgegeven, waarbij ook soms foto's in de tekst geplaatst zijn.**

**Het opmaken van het artikel door de schrijver heeft echter weinig zin
en bezorgt de redactie extra werk. Zo moet de opmaak door de re-
dactie teruggebracht worden tot een uniforme opmaak voor het blad.**

**Het plaatsen van foto's tussen de aangeleverde tekst brengt de op-
maakredactie tot wanhoop, omdat deze foto's - door ze tussen de
tekst te plaatsen - niet meer door de drukker bruikbaar zijn.**

**De schrijvers van artikelen voor ons blad "Kapellen en Kruisen" wordt
dan ook verzocht om kopij in word aan te leveren, geen foto's tussen
de tekst te plaatsen en deze als apart bestand bij te voegen.**

De redactie

Kapel Onze Lieve Vrouw van Rust gerestaureerd

Enigszins verscholen achter een mooie lindelaan langs
Hagenbroek in Thorn ligt de kapel die is toegewijd aan
Onze Lieve Vrouw van Rust.

Zij is gebouwd in de muur, die gedeeltelijk het klooster-
complex van de Congregatie van de Dominicanessen van
Bethanië omringt. Wanneer de kapel ter plaatse is gesticht
is niet precies duidelijk, maar naar alle waarschijnlijkheid
is zij ruim honderd jaar oud.

Na de tweede wereldoorlog raakte de kapel in verval,
maar in het begin van de jaren zestig werd zij volledig
gerestaureerd.

Groot onderhoud

Toen de Monumentenwacht Limburg in 2008 een onderzoek
naar de onderhoudstoestand uitvoerde, bleek dat er dringend
groot onderhoud uitgevoerd moest worden. Dit bracht echter
de nodige kosten met zich mee, en dus werd gewacht met de
noodzakelijke restauratie.

In 2011 werd bekend dat in het kader van het Europees Inter-
reg project subsidiegelden beschikbaar waren gesteld om het
klein religieus erfgoed in Limburg in stand te houden.

Leien dak

Door de Stichting kruisen en kapellen Maasgouw werd een
subsidieaanvraag ingediend voor een totale restauratie. Uitein-
delijk werd alleen subsidie verstrekt voor een nieuw leien dak.
Door medewerkers van de Westrom werden deze werkzaam-
heden uitgevoerd.

Er werd echter ook een beroep gedaan op het Oranjefonds.
Ook daar vond men restauratie een goede zaak en er werd
een bijdrage beschikbaar in de materiaalkosten gesteld, onder
voorwaarde dat vrijwilligers de klus gingen uitvoeren.

Vrijwilligers

Die vrijwilligers dienden zich spontaan aan. De heer Rooimans,
zijn zoon Leon en kleinzoon Domenico uit Spijkenisse hebben
in hun vrije tijd het interieur van de kapel schoongemaakt,
gestucadoord en zowel binnen als buiten opnieuw geschilderd.
Toen een beroep werd gedaan op de vrijwilligers van de Stich-
ting Kruisen en Kapellen Thorn hebben de heren Dré Corstjens
en Jac Stoks het tegelpad opnieuw gelegd.

Uiteindelijk kon nog een voorzetraam worden besteld om het
glas-in-loodraam in de kapel te beschermen.

Uiteindelijk werd op 22 juli 2013 zijnde het hoogfeest van Maria
Magdalena de kapel weer in gebruik genomen.

Lei Peeters

De Kapel van OL Vrouw van Rust, voorzien van een nieuw leien dak

Onze Lieve Vrouw van Rust

Onthulling buurtkruis buurtschap In de Peel, Geulle

Wat begon met dringend verzoek om een kruisbeeld te bewaren voor de buurtschap In de Peel, heeft afgelopen zondag 14 juli zijn bestemming gekregen. Dit verzoek, afkomstig van Geullenaar Louis Janssen, deed een nadrukkelijk appel op de toenmalige voorzitter van buurtvereniging Theo Kruijsen. Inmiddels zijn zes jaren verstreken en heeft het inmiddels prachtig gerestaureerde kruisbeeld sinds 7 april 2013 een beschutte plek binnen de Sint Martinuskerk gekregen. Dit dankzij de buurtvereniging die het originele en inmiddels gerestaureerde, eeuwenoude kruisbeeld in bruikleen heeft gegeven aan de kerk.

De replica van het oorspronkelijke corpus

Franse soldaat

Dit oorspronkelijke kruisbeeld is afkomstig uit de buurtschap In de Peel. Zoals bekend heeft dit jarenlang gehangen aan de zijmuur van Hove Notten in de Hulserstraat. Hove Notten is omwille van de realisatie van het appartementencomplex aan het Marktplaats in 2007 gesloopt.

Volgens de overleveringen is het beeld rond 1800 door een Franse soldaat geschonken aan de inwoners van Geulle. Dit was in de tijd van de bezetting door de Fransen ten tijde van de heerschappij door Napoleon. Deze schenking door de soldaten zou te danken zijn aan het verlenen van onderdak en eten, door de grootvader van Louis Janssen.

Replica

Om recht te doen aan het behoud van dit kruisbeeld voor de buurt, heeft de buurtvereniging alles in het werk gesteld om een replica te maken van het oorspronkelijke kruis.

Door een aantal bevlogen en vakbekwame mensen is een duplicaat van de oorspronkelijke Christusfiguur vervaardigd.

Bij de onthulling van deze replica was te zien dat dit beeld nagenoeg niet afwijkt van het origineel.

Een voorbeeld van een unieke samenwerking waarbij de volgende personen een belangrijke rol hebben gespeeld: Paul Smeets, Hans Beijer, Lies Heimsoth, Theo Merken en Theo Kruijsen, die door hun betrokkenheid en hun oog voor detail, hebben toegewerkt naar het realiseren van dit waarachtig mooie kruisbeeld.

Betekenis van kruisbeelden

De onthulling werd uitgevoerd door Burgemeester Schmidt, geassisteerd door twee buurtgenoten. De inleiding werd verzorgd door Coen Eggen, die inging op de tijdloze betekenis van kruisbeelden, anno 2013.

Pastoor Ceriani heeft vervolgens het kruisbeeld ingezegend. Het Gäöls Mannenkoor zorgde voor een muzikale en zeer passende bijdrage.

In het dankwoord, uitgesproken door Ria Philippens-Thijssen, vice-voorzitter van Buurtvereniging In de Peel, werden naast bovengenoemde personen ook andere betrokkenen genoemd. Dit waren de gemeente Meerssen, in het bijzonder de heer Giel Cuypers, alsmede ook de Firma's Smeets en Gielissen.

De buurtvereniging is met recht trots en spreekt namens Ria de wens uit, dat het buurtkruis voor veel buurtbewoners een steun mag zijn, om even stil te staan.

Marly Heusschen

Ongeluks-memoriekruis van Johan Schrijver te Colmond-Ubachsberg

Op dit kruis is een plaatje aangebracht met de volgende tekst:

*Bet vor Gestel van saliger Johannes Schrijvers,
hir overleden den 15 juli 1841. O.S.V.D.*

De afkorting "Omni Salus Verbo Dei" betekent: "Alle heil in het woord van god".

Johannes Schrijvers was afkomstig uit Wahlwiller en kwam in 1794 in Ubachsberg wonen. Hij woonde waar nu het restaurant "De Leuf" is.

Hij was in 1794 de eerste keer getrouwd met een zekere vrouw Janssen uit Voerendaal, die in 1804 in het kraambed overleed; zij baarde toen een zoon. In 1806 trouwde hij voor de tweede maal en wel met de weduwe Hoepermans, die hem vier zonen en een dochter schonk. Zij overleed op 3 augustus 1848. Johan Schrijvers overleed de 15 juli 1841 aan een hersenbloeding in de nabijheid van het kruis. Hij was de laatste overledene van Ubachsberg, die te Voerendaal begraven werd

Het kruis is in 2006 gerestaureerd door Chris Willems die ook het tekstbordje vernieuwd heeft.

Let hier vooral op de letters S en N die in spiegelbeeld geschreven zijn.

Chris Willems - Ubachsberg

Het memoriekruis te Colmond

Piet Hoeijmakers bouwde een kapel voor de Polen

De Jozefkapel in Horst

Wie in Horst de Jozefkapel aan de gelijknamige straat en het gelijknamig plein bezoekt, zal menen in een uniek gebouwtje terecht te zijn gekomen.

Het bouwwerk uit het jaar 1900 is in neogotische stijl opgetrokken en later tot rijksmonument verklaard.

Jan Holthuis heeft de geschiedenis van de kapel beschreven in een artikel in dit blad in 2004.

Later heeft Koos Swinkels de perikelen rond de restauratie in 2011 in ons blad uit de doeken gedaan.

Dubbelganger

Wie er dus van overtuigd is, dat hier sprake is van een gebouw, enig in zijn soort, zal bedrogen uitkomen. Wat is namelijk het geval? Ruim zeven kilometer van de Jozefkapel is aan de Kreuzelweg in het buitengebied van Horst onlangs een dubbelganger van de Jozefkapel gebouwd. Piet Hoeijmakers heeft daar midden in zijn boerderijcomplex de Jozefkapel uit Horst met grote precisie laten nabouwen.

De Polen komen

Zo rond het jaar 2000 begon het in Nederland. De Polen kwamen deze kant op. Soms klopten ze gewoon bij een boerderij aan met de vraag of er werk was. Piet Hoeijmakers, van professie asperge- en aardbeienteler, kon die Poolse krachten goed gebruiken. In het begin was het improviseren, zowel wat de arbeidsvoorwaarden betreft als ook de huisvesting. Maar langzamerhand is alles fatsoenlijk geregeld. Piet heeft inmiddels in de buurt van zijn boerderij twee huizen opgekocht, waarin hij Polen huisvest.

Die zijn wel onderworpen aan tamelijk strenge huisregels, die echter nodig zijn om de Polen, die 's avond en in de weekenden niet veel te doen hebben, structuur te bieden.

Geestelijke oppepper

Piet droomt er van, dat zijn boerderij met omliggende landerijen nog eens de status van landgoed zal verkrijgen: Landgoed "De Bult". Maar daarvoor is nog een lange weg te gaan.

Nu kan hij een andere droom verwezenlijken.

Door al die Polen ontstond bij Piet langzamerhand het idee om wat speciaals voor hen te gaan doen. De Polen, die van huis uit erg gelovig zijn, konden misschien wel een geestelijke oppepper gebruiken. Langzamerhand groeit het idee om op zijn erf een kapel te bouwen. De kapel is bedoeld voor de Polen om eens een kaars op te steken, een gebed uit te spreken of gewoon om zich even rustig te bezinnen.

De kapel zou dwars moeten komen te staan op het voormalige bakhuis. Omdat dat gebouw in slechte staat is, zal dat eerst afgebroken en herbouwd moeten worden. De te bouwen kapel – naar het voorbeeld dus van de Jozefkapel in Horst – blijkt vergunningplichtig te zijn. Er worden dus tekeningen gemaakt, de vergunning wordt afgegeven en dan kan er gebouwd worden.

Ger Derks

Ger Derks uit Tienray wil graag het bijzondere metselwerk uitvoeren. Zijn leven lang heeft hij al een kerk willen bouwen en nu krijgt hij in ieder geval een kans om een kapel te bouwen. Een half jaar is hij nauwgezet bezig met het bouwwerk.

De inzegening

En dan wordt op zaterdag, 8 juni de kapel ingezegend. De patroonheilige van de kapel wordt natuurlijk de H. Maria, die in Polen bijzonder vereerd wordt.

Op die zaterdag is de hele buurt uitgelopen: buurtbewoners, niet alleen Nederlanders, maar natuurlijk ook Polen. Het toeval wil, dat in het Parochiecluster Horst een Poolse geestelijke werkzaam is: kapelaan Mielnik. Die neemt de inzegening geroutineerd voor zijn rekening. Ook is de burgemeester van Rooy aanwezig, die de bouw van deze kapel een geslaagd voorbeeld van integratie vindt.

Ben Brader

Piet Hoeijmakers

De Bulthoeve-kapel, gebouwd tegen het bakhuis

Gangk hie neet veurbie zonger ève sjtil te sjtoan

Het Zuid-Limburgse Hulsberg is sinds kort een nieuw wegwijk rijker. Het kruis is op 9 juni jl. tijdens de jaarlijkse processie, onder de muzikale begeleiding van de plaatselijke fanfare, door kapelaan Amal ingezegend. De nieuwe aanwinst bevindt zich op de hoek van de Kloosterlaan en de Churchillstraat, nabij het plaatselijke winkelcentrum.

Het monumentje is op vrijdag 7 juni door Hulsbergenaren Hans Janssen en Paul Vluggen geplaatst. Zij zijn daarbij met raad en daad bijgestaan door ons bestuurslid Chris Willems en door Wiel Erven uit Kunrade (Voerendaal), die het gietijzeren kruis onder andere in lood heeft verankerd. Het nieuwe wegwijk is afkomstig van het oude kerkhof van Hulsberg, alwaar het al een tijdlang een beetje verloren tegen een kerkmuur stond. De realisatie van dit mooie initiatief is in nauwe samenwerking met buurtvereniging 'Het goede doel' uitgevoerd.

De crucifix is het stralende middelpunt van een fraai plantsoen, dat de gemeente Nuth speciaal voor deze gelegenheid heeft opgeknapt. Een sober bordje met de tekst 'Gangk hie neet veurbie zonger ève sjtil te sjtoan' completeert het geheel. Ook al zullen de bezoekers van de plaatselijke supermarkt daar – bepakt en bezakt met hun boodschappen – weinig oog voor hebben.

Wiel Oehlen

Foto inzegening
Chris Willems (Ubachsberg)

Bissebeeks Vers

(De Bissebeek is een meanderend beekje tussen Swier en Wijnandsrade)

Kruisen en kapelletjes maken onderdeel uit van het mooie Limburgse land, maar zij staan ook vaak op de mooiste plekjes in het landschap. Stel dat zij konden praten!

*Een vakwerkhuisje slaapt moe
van de zomer in de zon.*

*Achter gesloten luiken
wonen windstille mensen.*

*Het vakwerkhuisje heeft
een voordeur uit de tijd
dat de mensen zich nog niet
groter voordeden dan zij
in werkelijkheid waren,*

*maar trots gebukt gingen
onder hun werk.*

Wiel Oehlen

(foto: Jan Jansen)

Restauratie en herdoop kapel Langs de Beek in Obbicht

Onduidelijke oorsprong

Zoals bij veel kruisen en kapellen is ook over de ontstaansgeschiedenis van de kapel aan Langs de Beek in Obbicht weinig bekend en ook niet meer te achterhalen. Zeker is wel, dat de door een onbekende schaapherder uit eikenhout gesneden crucifix rond 1900 aan Mechtildis Jennen-Heuts (1864-1954) werd geschonken om door haar in de kapel te worden geplaatst. Zij droeg ook de zorg voor het onderhoud van de kapel, een taak die tot op de dag van vandaag in handen bleef van familieleden.

Heilig Hartkapel

Niet alleen de historie, maar ook de oorspronkelijke naam van de kapel is niet meer te achterhalen. Wel is zeker, dat de kapel tot 1988 onafgebroken in bezit is gebleven van de familie Jennen. In dat jaar werd de kapel door de familie M. Beckers-Jennen in eigendom overgedragen aan de gemeente Born. Bij die gelegenheid werd het monumentale kruis met corpus teruggegeven aan de familie Kusters-Jennen.

Vervolgens werd een Heilig Hartbeeld, dat toevallig voor handen was, in de kapel geplaatst. Sindsdien werd de kapel in de volksmond en in publicaties Heilig Hartkapel genoemd. Dat strookte niet met de realiteit, omdat de kapel vanwege het door de schaapherder vervaardigde kruisbeeld, op 7 december 1965 werd opgenomen in het register van Rijksmonumenten.

Ten goede gekeerd!

Begin 2011 werd de werkgroep "Kruisen en Kapellen" van de Heemkundevereniging "Bicht" door de heer René Kusters als eigenaar van het monumentale kruisbeeld benaderd met het verzoek om na te gaan of terugplaatsing van het kruisbeeld in de kapel mogelijk was. Dat verzoek sloot naadloos aan bij de al langer gekoesterde wens van de werkgroep, om de cultuurhistorische grondslag van de kapel in ere te herstellen en de monumentale status ervan in stand te houden. Met die doelstelling voor ogen ging de werkgroep aan de slag.

Mevrouw T. Beckers-Jennen en wethouder P. Meekels heropenen de kapel

René Kusters met herderskruis

De tand des tijds

Zoals viel te verwachten had de tand des tijds, ondanks alle goede zorgen, in de voorbije honderd jaar zijn sporen achtergelaten en was een restauratie van het monumentale kruisbeeld noodzakelijk. Ook de kapel die weliswaar in 1980 een opknappbeurt onderging, was aan een grondige restauratie toe. Beide activiteiten zijn vervolgens in opdracht van de gemeente Sittard-Geleen op voortreffelijke wijze uitgevoerd.

De restauratie het kruisbeeld werd door de gemeente opgedragen aan de Stichting Restauratieatelier Limburg.

Herdoop van de kapel

Het restauratieproject werd op kruisvindingsdag, 3 mei 2013, tot 1960 een kerkelijke feestdag, afgesloten met de plechtige heropening van de kapel door wethouder Pieter Meekels en mevrouw Tilly Beckers-Jennen, gevolgd door de herplaatsing van het monumentale kruisbeeld door René Kusters en de herinzegening van de kapel door pastoor W. van Dijk. Daarmee werd recht gedaan aan het historische gegeven en kreeg de kapel haar naam "Kruiskapel" terug. Daardoor wordt ook de herinnering aan zowel Mechtildis Jennen-Heuts als aan de beeldsnijder-schaapherder levend gehouden.

Onderhoud van de kapel

Zonder vrijwilligershanden kan het kleine religieuze erfgoed niet behouden blijven. Dat geldt ook voor de Kruiskapel van Obbicht. Het is opmerkelijk, dat de zorg voor dit bedehuisje de voorbije honderd jaar in handen was Mechtildis Jennen-Heuts en haar familie. Bijzonder is bovendien dat mevrouw Lia Jennen-Demandt vanaf 1960 tot aan haar dood in 2009, dus ruim veertig jaar "haar" kapel heeft onderhouden. Momenteel zet mevrouw Tilly Beckers-Jennen de familietraditie voort.

De Heemkundevereniging "Bicht" en haar werkgroep "Kruisen en Kapellen" hechten er waarde aan hun waardering uit te spreken voor iedereen die bij de instandhouding van ons religieus erfgoed daadwerkelijk betrokken is.

Miel Jaspers en Jean Knoors

Een raadsel opgelost

Ook ik doe regelmatig een poging om door middel van een fiets mijn omvang binnen de perken te houden, met wisselend succes overigens.

Op een van die fietstochtjes kwam ik langs Kasteel Terworm, dat in Heerlen gelegen is. Het kasteel is in 1890 in zijn huidige vorm gebouwd. In de jaren erop volgend is in het gebouw o.a. de directie van de Oranje Nassau mijnen gevestigd geweest. In de tweede helft van de 20e eeuw is het kasteel erg onderkomen, onder andere door mijnschade.

Tussen 1997 en 1999 is het kasteel geheel gerenoveerd en is er een stuk aangebouwd, en wel in dezelfde stijl als de rest van het gebouw. In feite is dit een stuk, dat in 1890 wel gepland was, maar om onbekende redenen niet gebouwd werd (geldgebrek ??).

De renovatie is gebeurd door de heer F. van der Valk, die er een hotel in gevestigd heeft; ook de kasteeltuin is weer in oude luister hersteld en is een geliefde trouwlocatie.

Tijdens voornoemde fietstocht zie ik ineens een groot houten kruis tegen de zijgevel van de aanbouw. Van de weg af is te zien, dat er iets (een tekst ?) opgeschilderd is.

Een foto van het kruis, zoals gepubliceerd in "De Sleutel" van juni 1986

Knagen

Eerst maar eens een paar foto's genomen van de weg af, toen toestemming gevraagd, en gekregen, om het kruis van dichtbij te fotograferen. Meteen gevraagd, of iemand er iets over kon vertellen, helaas. Op het kruis is een zinken corpus en het jaartal 1847 te zien. Aan de ene kant ben je dan blij, dat je dit kruis gevonden hebt, aan de andere kant wil je er dan ook meer van weten. Wie heeft het geplaatst, wanneer en waarom etc.

Het was en bleef een raadsel, niemand wist er iets meer over, maar het bleef knagen....

Een kruis, dan moet je bij Harrie Kuijpers zijn

Tijdens een gesprek met ons bestuurslid Ed. van Gelder kwam dit ter sprake en Ed. bood aan om met mevrouw Van der Valk te praten, die hij persoonlijk kent. Na verloop van tijd kreeg ik te horen, dat ook zij niets over de geschiedenis van het kruis wist, maar ze zou navraag doen. Weer een paar weken later kwam het verlossende bericht.

Ze had met de heer Roelof Braad gesproken – de stadsarchivaris van Heerlen – en die gaf als antwoord: "Een kruis, dan moet je bij Harrie Kuijpers zijn".

De Sleutel

Ik ben natuurlijk vereerd met dit antwoord, maar echt verder helpen doet het ook niet.

Intussen zijn er een paar jaar verstreken en ben ik de archivaris van de Stichting Kruisen en Kapellen in Limburg geworden. Dit heeft het voordeel dat ik heel veel materiaal onder ogen krijg, ook over Heerlen en daar wordt natuurlijk een kopie van gemaakt voor mijn persoonlijk archief. Ook inventariseer ik de kruisen en kapellen van Heerlen en probeer de geschiedenis er van te achterhalen.

In een map van onze – helaas overleden- erevoorzitter dr. Godfried Egelie s.c.j. vond ik een knipsel van "De Sleutel" het informatiebulletin van het Bisdom Roermond uit juni 1986 over dit kruis. Mijn hart sloeg een keer over, hier was de oplossing van het raadsel !

Het artikel verhaalt hoe het twee meter hoge eikenhouten kruis na tientallen jaren op een zolder te hebben gelegen in 1975 gevonden werd. De tekst erop was bijna onleesbaar geworden.

Freifrau

Er stond een naam op: Freifrau (barones) Antonia von Loë geboren Freiin von Böselager geboren ? maart 1828 en gestorven 123 oktober 1847.

Zij was op 19 jarige leeftijd in 1846 gehuwd met Otto Napoleon de Loë d'Imstenraedt. Uit dit korte huwelijk zijn geen kinderen geboren.

Ze werd begraven op de begraafplaats aan de Akerstraat in Heerlen en daar is het kruis op het graf geplaatst. In 1848 is er een neoclassistische kapelletje over het graf gebouwd en is het kruis opgeslagen. Op 3 September 1975 is het kruis ingezegend door een monnik van de abdij van Mamelis. In 1977 is het kruis op een voetstuk geplaatst, vermoedelijk op de binnenplaats van het kasteel en dus bij de renovatie tegen de buitenmuur van het nieuwe stuk geplaatst.

Ik zoek nu nog een afbeelding van Antonia von Loë geboren Freiin von Böselager en een foto van de binnenplaats van het kasteel, waar het kruis op te zien is.

Ik heb het kruis de eerste keer gezien in 2005 en het heeft tot 2013 geduurd voor ik de oplossing gevonden heb: "Geduld is een schone zaak"

Harrie Kuijpers

Het kruis tegen de zijgevel van kasteel Terworm

Das Kreuz am Starnbergersee

Ludwig II

Irreële wereld

Ludwig gaat zich meer en meer terugtrekken in een eigen wereld. Hij bouwt langzamerhand een irreële wereld om zich heen. Hij voelt zich eigenlijk een absoluut vorst, die minachting heeft voor het parlement.

Twintig jaar lang zal hij zich vrijwel uitsluitend bezig houden met de bouw van romantische kastelen. Een hoogtepunt vormt het slot Neuschwanstein in Hohenschwangau, waarvan de bouw in 1869 wordt begonnen. Vijftien jaar later kan de koning er in trekken.

Krankzinnig

De ideeën en immense uitgaven van de koning leiden er uiteindelijk toe, dat de regering Ludwig krankzinnig laat verklaren. Hij wordt gedwongen zijn kasteel te verlaten en wordt geïnterneerd in Schloss Berg, een jachtslot aan de Starrenberger See, gelegen even onder München. Psychiater dr. Bernhard Gudden begeleidt hem.

Wie het Duitse Bayern en in het bijzonder München bezoekt kan er niet omheen. Hier heeft einde 19^e eeuw koning Ludwig II geregeerd, die ook nu nog erg populair is. Zijn afbeelding is in alle kiosken op ansichtkaarten en toeristische prullaria aan te treffen.

Ludwig II werd 1846 op Schloss Nymphenburg geboren, het uitgestrekte en uiterst weelderige buitenverblijf van de Wittelsbacher aan de zuidkant van München.

Als prins Ludwig maakt hij in het Münchener Hoftheater kennis met de opera Lohengrin, het werk van Richard Wagner. Ludwig is begeistert en die begeestering voor Wagner zal zijn verdere leven sterk beïnvloeden.

Wagner

Reeds op 18-jarige leeftijd wordt hij koning. Hij verzoekt Wagner naar het hof te komen om de geliefde componist in zijn nabijheid te hebben. Hij wil als mecenas er voor zorgen, dat Wagner vrij van geldzorgen zijn werken kan componeren.

Als Wagner echter probeert zich in de landspolitiek te mengen, stelt de regering de koning voor de keuze. Wagner verlaat daarop het hof.

Deze gebeurtenis, gevoegd bij de onwil van de stad München om een Festspielhaus te bouwen, zijn voor Ludwig zeer frustrerend. Daarbij komt dan nog de verloren oorlog tegen Pruisen, die Beieren zijn politieke zelfstandigheid kost.

Het gedachteniskruis in de Starrenberger See

Op die Pinksterzondagavond in 1886 maakt Ludwig in gezelschap van dr. Gudden een wandeling door de tuin van Schloss Berg. Wat er daar gebeurd is, is een raadsel.

Is er tussen beide mannen aan de oever een ruzie ontstaan, een worsteling, waarbij zij te water geraakt zijn ?

Het verontruste personeel van Schloss Berg gaat bewapend met fakkels op onderzoek uit en vindt na korte tijd de ontzielde lichamen van Ludwig en dr. Gudden in het meer.

Kruis

Op de plek in de Starrenberger See, waar de lichamen werden aangetroffen is een eenvoudig kruis geplaatst.

Tegen de heuvel is een neoromaanse kapel gebouwd, van waar men uitziet op de Starrenberger See en op de plek, waar onder nooit opgehelderde omstandigheden Ludwig II om het leven kwam.

Ben Brader

Zicht vanuit de kapel op de Starrenberger See

't Maria-Heukske van de Wieëwaeg in Nuth

Zaterdag 7 september 2013 gaan ongeveer 90 parochianen, onder wie 15 kinderen in een lichtprocessie naar de Wieëwaeg in Nuth. Iedereen heeft een brandende kaars in de hand met een kapje om de vlam te beschermen tegen de wind. De verkeersregelaars van de parochie loodsen ons veilig naar de driesprong en we zingen het lied "Te Lourdes op de bergen". Dat lied staat o.a. op het kapje gedrukt. Inmiddels is het donker en in de holle weg staan en zitten de deelnemers in een halve cirkel rond het kruis en het Mariakapelletje in de rechterboom naast het kruis.

Mariakruis

Math van Sprakelaar, al jaren actief in de parochie en bij het IVN Nuth, legt uit waarom we hier zijn. Als een echte IVN-natuurgids en actieve parochievrijwilliger, vertelt hij het verhaal van het Mariakruis, dat afkomstig is van Tessenderloo in België en dat op 2 augustus 1998 is geplaatst op deze driesprong dankzij de inzet van de heer Jansen van Tervoorst, die het kruisbeeld kocht van de heer en mevrouw Donners van de Kamp.

Deze zorgden, dat het werd geplaatst op de driesprong, nadat het was gezegend tijdens de jaarlijkse processie op 18 juni 1995 naar de Bovengehuchten door pastoor A. van Heijst, destijds pastoor van Nuth.

Op 15 augustus 2009 is een Mariakapelletje in de rechterboom geplaatst en ingezegend door pastoor L'Ortye als herinnering aan het boomkapelletje dat er altijd gehangen had en verdwenen leek te zijn. Begin 2012 werd Math van Sprakelaar gebeld door mevrouw Riet Waltmans-Salden van de Valkenburgerweg, die meedeelde, dat er volgens haar aan de boom aan de linkerkant een boomkapelletje hangt, dat in de vijftiger jaren van de vorige eeuw is opgehangen en ingezegend.

Math heeft gezorgd dat de klimop van de boom werd verwijderd en ja daar hing het oorspronkelijke boomkapelletje met het Mariabeeldje.

Math vond andere parochianen bereid om een nieuwe uitvoering van het oorspronkelijke boomkapelletje te maken en te schilderen, waarin het Mariabeeldje weer geplaatst kan worden. Het is mij niet mogelijk alle mensen, betrokken bij dit project te melden, want Math deed dat ook niet op die zaterdagavond maar hij dankte iedereen die eraan had bijgedragen.

We zongen samen enkele oude traditionele Marialiederen. Pastoor Jos L'Ortye zegende het boomkapelletje in en hij moest goed richten om ook het boomkapelletje te besprenkelen, dat hoog in de boom is opgehangen.

De kinderen brachten een bloemenhulde aan het Mariakruis en de twee boomkapelletjes.

Samen met Math en de andere aanwezigen baden ze een "Wees gegroet". De plechtigheid werd afgesloten met het lied "Wie sjoëen os Limburg is".

Het was voor mij en anderen een heel aparte gebeurtenis daar op de driesprong aan de Wieëwaeg. De duisternis, het kaarslicht en de liederen met Math als voorganger, schiepen een sfeer, die leek op het Rijke Roomse leven, maar die ook vraagt naar aandacht voor het verhaal over dit wegkruis en boomkapelletje. Inmiddels hangen er nu twee kapelletjes met het wegkruis in het midden.

Kuier er eens naar toe en mijmer op deze plek naar de zinvolheid van het leven hier op aarde en wat er na dit leven hier op aarde je te wachten staat. Dat is de waarde van wegkruisen in ons mooie Limburgse en Nuther land. Dank aan Math en anderen om de traditie van de kruisen en kapellen in Nuth onder onze aandacht te blijven brengen.

Een vurige wens van Math, de heer en mevrouw Donners en vele anderen is dat er op een veilige plek nog een zitbank geplaatst mag worden.

Jan Janssen

Maria van de Wieëwaeg

Math van Sprakelaar

Deelnemers aan de lichtprocessie

In gesprek met de scheidend en aantredend voorzitter

Na ruim 10 jaar heeft Koos Swinkels onlangs de voorzittershamer van de stichting Kruisen en Kapellen in Limburg overgedragen aan Matheu Bemelmans. De redactie van de nieuwsbrief legde de scheidend en aantredend voorzitter zes vragen voor.

Koos Swinkels: “Kerken lopen leeg, kapellen vol”

Koos Swinkels (65) woont al z'n hele leven in Venray. De oud-onderwijzer is sinds 1997 betrokken bij de stichting Kruisen en Kapellen in Limburg, waarvan de laatste 10 jaar als gedreven voorzitter. Hij blijft bestuurslid voor de kop van Noord-Limburg.

Wanneer bent u met het fenomeen kruisen en kapellen in aanraking gekomen?

“De eerste kennismaking was in 1966 op de wekelijkse zaterdagavond bij pastoor Driessen in Well. Deze man enthousiasmeerde veel mensen – mij ook – voor allerlei aspecten van de streekgeschiedenis.”

Wat spreekt u aan in het behoud en onderhoud van kruisen en kapellen?

“Het behoud en herstel van klein religieus erfgoed in de praktijk bestaat uit afzonderlijke projecten: in de regel klein van opzet, overzichtelijk, uitvoerbaar en daardoor succesvol voor de vrijwilligers.”

Wat is volgens u de belangrijkste taak voor de Stichting Kruisen en Kapellen?

“De stichting hoort datgene te doen waarvoor de werkers in het veld te weinig ruimte hebben: lobbyen bij de overheid, bemiddelen waar dat nodig is en de belangen behartigen waar dat kan.”

Hoe heeft u daar invulling aan gegeven c.q. denkt u dat te gaan doen?

“Er was al veel gebeurd wat betreft documentatie en bibliotheek. Dat is voortgezet en de digitalisering is volop bezig. Kruisen en kapellen genieten nu een grote populariteit en in het Provinciehuis is men meer dan ooit overtuigd van hun karakteristieke en waardevolle verschijningsvormen. De stichting heeft zich steeds meer geprofileerd als een koepel door haar tijdschrift, de jaarlijkse contactdag en de website.”

Hoe verklaart u de aanhoudende belangstelling van een breed publiek voor kruisen en kapellen?

“De belangstelling en waardering vinden hun wortels in het verlangen karakteristieke elementen te behouden, ervan te genieten en er meer van te weten te komen. Het religieuze element is door de geest van de tijd steeds minder relevant geworden. Kerken stromen leeg en kapellen raken vol, omdat wij de behoefte blijven houden naar religieus gevoel. De accenten verschuiven dus, al is er geen enkel kruis opgericht of kapel gebouwd om die reden!”

Wat is uw eigen favoriete kapel of wegkruis in Limburg en waarom?

“Een favoriet onder de kruisen of kapellen is moeilijk aan te geven. Een roestig eenvoudig kruis kan treffender zijn dan een pronkvolle kapel. Mijn voorkeur gaat naar de oudere monumentjes. In Venray staat bijvoorbeeld een kapelletje van Sint-Anna te drieën. Het originele beeld is van ongeveer 1525 en al jaren geleden vervangen door een kopie. De kapel staat nu op een rustig plekje onder een grote boom, en er komen veel mensen langs omdat een echte groenteboer er tegenover woont. Zo iets zie ik graag.”

Matheu Bemelmans: “Religieuze boodschap niet vergeten”

Matheu Bemelmans (45) uit Landgraaf werkt sinds 1998 in diverse functies op het gebied van PR en communicatie bij het bisdom Roermond. Zodoende was hij op afstand bekend met het werk van de stichting Kruisen en Kapellen. Twee jaar geleden trad hij als aspirant-lid toe tot het bestuur en onlangs nam hij enthousiast de voorzittershamer ter hand.

Wanneer bent u met het fenomeen kruisen en kapellen in aanraking gekomen?

“Eigenlijk al toen ik nog heel klein was. In mijn woonplaats Schaesberg hebben we een mooie kapel – de Leenderkapel – waar ik als kind al op de fiets naartoe ging. Ik denk dat daar ook mijn interesse voor religieus erfgoed is gewekt. Ik bezoek graag kerken en kapellen en heb een speciale interesse voor bedevaartplekken.”

Wat spreekt u aan in het behoud en onderhoud van kruisen en kapellen?

“Het geloof is een kostbaar goed. Onze hele westerse cultuur is op het christendom geënt. In de huidige samenleving beseft niet iedereen de diepere waarde ervan, maar de volksdevotie is een belangrijke uitingsvorm van die christelijke cultuur. Deze is heel tastbaar in de vele kruisen en kapellen die we in Limburg hebben. Zolang er mensen zijn die daar goed voor zorgen en zelfs nieuwe kruisen oprichten of nieuwe kapellen bouwen, is er sprake van een levende cultuur die aan een volgende generatie kan worden doorgegeven. Dat is heel belangrijk.”

Wat is volgens u de belangrijkste taak voor de Stichting Kruisen en Kapellen?

“Helemaal aan de basis is dat op onze manier meehelpen met het verspreiden van de Blijde Boodschap. Dat klinkt misschien wat zwaar, maar dat is wel de reden waarom er überhaupt ooit religieuze beelden en bouwwerken zijn gekomen. Dat mogen we niet uit het oog verliezen. De drieduizend kruisen en kapellen in Limburg vormen niet zomaar een verzameling kunstwerken, maar het zijn kunstuitingen met een religieuze boodschap. Dat ze daarnaast vaak ook een heel interessante eigen geschiedenis kennen en soms van hoge artistieke waarde zijn, maakt het behoud ervan alleen maar extra de moeite waard. Dat biedt ook mogelijkheden om het verhaal erachter steeds opnieuw te vertellen.”

Hoe heeft u daar invulling aan gegeven c.q. denkt u dat te gaan doen?

“Onder mijn voorganger is een heel goede lijn ingezet om de vele vrijwilligers die zich in Limburg bezighouden met het onderhoud van kruisen en kapellen via

een netwerk met elkaar in contact te brengen. Ik denk dat dit heel belangrijk is. Die lijn moeten we zeker voortzetten via de regionale vertegenwoordigers in ons bestuur, de jaarlijkse contactdag en niet te vergeten deze nieuwsbrief. In de toekomst zal internet een steeds belangrijkere rol gaan spelen in het verspreiden van informatie over kruisen en kapellen en het elkaar op de hoogte houden. We hebben in Limburg een paar heel mooie websites op dit gebied. Het is goed als de mensen erachter elkaar kennen en goed onderling contact hebben. Twee andere belangrijke speerpunten voor de toekomst zijn wat mij betreft het interesseren van jongere generaties voor klein religieus erfgoed en het zoeken naar mogelijkheden om de verhalen achter de kruisen, kapellen, heiligenbeelden en een fenomeen als bijvoorbeeld Lourdesgrotten opnieuw uit te dragen.”

Hoe verklaart u de aanhoudende belangstelling van een breed publiek voor kruisen en kapellen?

“Helemaal verklaren kan ik het niet. Maar het is heel mooi om te constateren dat veel mensen zich verantwoordelijk voelen voor het kruis of het kapelletje dat bij hen in de buurt staat. Zelfs als ze helemaal niet zo gelovig of kerkbetrokken zijn. Het duidt erop dat mensen waarde hechten aan erfgoed. Dat moeten we koesteren. Daarnaast zie je de laatste jaren een grotere belangstelling van mensen voor spirituele plekken. Kapellen en kruisen zijn wat dat betreft heel laagdrempelig. En ze staan vaak op prachtige plekken.”

Wat is uw eigen favoriete kapel of wegkruis in Limburg en waarom?

“Voorheen zou ik onmiddellijk geneigd zijn om te zeggen: de Leenderkapel in Schaesberg, omdat ik daar een heel persoonlijke relatie mee heb. Maar inmiddels heb ik heel wat andere kruisen en kapellen in Limburg mogen bezoeken en ik moet zeggen: er staan werkelijk pareltjes tussen. Op heel onverwachte plekken kom je de prachtigste monumentjes tegen. Niet alleen heel oude, maar soms ook heel moderne. Schitterend gewoon.”

